

Bölüm 5

ERGENLERDE KİMLİK GELİŞİMİ SÜREÇLERİNİN AKRAN ZORBALIĞI İLE İLİŞKİSİ¹

Gökhan GÜMÜŞ²

Ertuğrul TALU³

GİRİŞ

Ergenlik dönemi, insan gelişiminin önemli aşamalarından birisidir. Bu dönemle birlikte bireyler çocukluktan çıkıp yetişkinliğe adım atarlar. Bu açıdan ergenlik çocukluk ve yetişkinlik arasında bir ara dönem olarak kabul edilebilir

Ergenlik, çeşitli aşamaları içinde barındıran bir süreçtir. Sosyal, duygusal, bilişsel, biyolojik gelişim alanları hem ayrı ayrı gelişirken hem de birbirlerinin gelişimlerinden etkilenirler. Ergenlik dönemi doğası gereği biyolojik gelişimle başlasa da kısa bir süre sonra diğer gelişim alanlarında (bilişsel, sosyal vb.) da gelişmelere neden olur (Yörükoğlu, 2019).

Arnett'e (1999) göre ergenlikle birlikte anne - babayla çatışma, duygu karmaşası ve risk alma davranışları gözlenebilir. Ergenlik döneminin riskli davranışları incelendiğinde bu riskli davranışların akran etkileşiminin artmasıyla birlikte akran çevresinde daha yoğun yaşandığı görülmektedir. Alisnanoğlu (2002) da bu dönemde ergenlerin hem akranlarıyla birlik olup riskli davranışlarda bulunabileceğini hem de kendi davranışlarıyla akranlarına zarar verebileceğini ifade etmiştir. Bu zararlardan bazıları şiddet veya zorbalık olarak nitelendirilmektedir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar vurma, itme, küfretme gibi gözlenen saldırgan davranışlara ek olarak dışlama, söylenti yayma, küsme gibi ilişkisel saldırgan davranışların incelenmesinin önemli olabileceğine işaret etmektedir. Bu tür davranışlar akran zorbalığı olarak ifade edilmektedir (Kurnaz & Kapçı, 2013).

¹ Bu çalışma birinci yazarın, ikinci yazar danışmanlığında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında yaptığı yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

² Uzman Psikolojik Danışman, Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Malatya, gokhangumus2357@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, etalu@ahievran.edu.tr

KAYNAKLAR

- Abdulsalam, A. J., Al Daihani, A. E. & Francis, K. (2017). Prevalence and associated factors of peer victimization (bullying) among grades 7 and 8 middle school students in Kuwait. *International journal of pediatrics*, 2017, 1-8. <https://doi.org/10.1155/2017/2862360>
- Alisinanoğlu, F. (2002). Gençlik dönemi özellikleri ve genç anne-baba iletişimi. *Eğitim ve bilim*, 27(123), 62-63.
- Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American psychologist*, 54(5), 317-326.
- Arslan, S. Ö. (2008). *Lise öğrencilerinde öz-kavram ve aile ilişkisinin akran zorbalığına etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atalay, A. (2010). *Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalmanın cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, anne-baba tutumları, arkadaş ilişkileri ve benlik saygısı ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Ayas, T. & Pişkin, M. (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *Ilkogretim Online*, 10(2), 550-568.
- Ayas, T. & Pişkin, M. (2015). Akran zorbalığı ölçeği: Ergen formu. *Akademik Bakış Dergisi*, (50), 316-324.
- Bedel, A. & Güler, G. (2020). Ortaokul öğrencilerinde zorbalığı ve saldırganlığı açıklamada başa çıkma stratejilerinin rolü. *Electronic Journal of Social Sciences*, 19(73), 105-121.
- Bennion, L. D. & Adams, G. R. (1986). A revision of the extended version of the objective measure of ego identity status: An identity instrument for use with late adolescents. *Journal of adolescent research*, 1(2), 183-197.
- Bergh, S. & Erling, A. (2005). Adolescent identity formation: A Swedish study of identity status using the EOM-EIS-II. *Adolescence San Diego-*, 40(158), 377-396.
- Bilik, M. B. (2019). Liselerde akran zorbalığı/ Peer bullying in high school. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(67), 557-563. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3743>
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F., (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. & Köklü, N. (2016). *Sosyal bilimler için istatistik* (18. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chan, H. C. & Wong, D. S. (2019). Traditional school bullying and cyberbullying perpetration: Examining the psychosocial characteristics of Hong Kong male and female adolescents. *Youth & Society*, 51(1), 3-29.
- Corboz, J., Hemat, O., Siddiq, W. & Jewkes, R. (2018). Children's peer violence perpetration and victimization: Prevalence and associated factors among school children in Afghanistan. *Plos One*, 13(2), 1-16. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0192768>
- Crocetti, E., Meeus, W. H. J., Ritchie, R. A., Meca, A. & Schwartz, S. J. (2014). Adolescent identity: The key to unraveling associations between family relationships and problem behaviors. Scheier, L. M., & Hansen, W. B. (Ed.) *Parenting and teen drug use: The most recent findings from research, prevention, and treatment* içinde (92-108). Oxford & New York: Oxford University Press.
- Çakır, S. G. & Aydın, G. (2005). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Adolescence*, 40(160), 847-860.
- Çelenk Adalar, T. E. & Yıldızlar, O. (2019). Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve mağduriyetinin incelenmesi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(2), 24-31.

- Düzgün, İ. (2020). *Ortaokula devam eden çocukların sosyodemografik özellikleri ile akran zorbalığı davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Elliott, M. (2002). *Bullying. A practical guide to coping for schools* (3. Baskı). London: Longman Group UK Limited.
- Ertuğrul, F. & Eker, E. (2019). Ön ergenlik döneminde zorbalık davranışı ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 5(2), 117-140.
- Fredrick, S. S. & Demaray, M. K. (2018). Peer victimization and suicidal ideation: The role of gender and depression in a school-based sample. *Journal of school psychology*, 67, 1-15.
- Gökçe, Z. (2016). *Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ve ego kimlik statülerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Görgülü, Ş. (2019). *Farklı kimlik statülerine sahip ergenlerin kendini engelleme eğilimlerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Grové, L. & Naudé, L. (2016). Identity status and perceived parenting style in adolescents living in central South Africa. *Journal of Psychology in Africa*, 26(2), 189-193.
- Grove, L. C. (2015). *The relationship between ego identity status and perceived parenting style in black adolescents from different family structures*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). University of the Free State/Faculty of the Humanities. Bloemfontein.
- Güler, Y. (2019). *Ergenlerde öznel iyi oluş, kimlik statüleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gür, N. (2019). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde akran zorbalığı ve eşlik eden duygusal davranışsal sorunlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi/Tıp Fakültesi, Bursa.
- Hall, S. & Sears, S. J. (1997). Promoting identity development in the classroom: A new role for academic faculty. *Journal on Excellence in College Teaching*, 8(3), 3-24.
- Hesapçıoğlu, S. T., Meraller, H. Y. & Ercan, F. (2018). Bullying in schools and its relation with depressive symptoms, self-esteem, and suicidal ideation in adolescents. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 210-216.
- Hong, J. S., Voisin, D. R., Cho, S., Smith, D. C. & Resko, S. M. (2018). Peer victimization and substance use among African American adolescents and emerging adults on Chicago's Southside. *American journal of orthopsychiatry*, 88(4), 431-440. <https://doi.org/10.1037/ort0000247>
- Izğır, G. (2019). *Lise öğrencilerinde akran zorbalığının yaygınlığı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Kaddoura, N. & Sarouphim, K. M. (2019). Identity development among Lebanese youth: An investigation of Marcia's paradigm. *Heliyon*, 5(11), 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02851>
- Kanadıkırık Kılıç, A. & Kılıç, A. (2013). *MEB ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri ve özgüven arasındaki ilişki*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildirileri.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (33. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatoprak, S., Dönmez, Y. E. & Özcan, Ö. Ö. (2020). The predictive effect of internet addiction and psychiatric disorders on traditional peer bullying. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 21, 625-632. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.86661>

- Kaya, Z., Candeğer, H. & Bedir, G., (2019). *Farklı okul türlerine devam eden ergenlerin zorba ve kurban olma düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. EJER Congress 2019 Bildiri Kitabı. 1344-1357.
- Kazancı, F. & İlci, B. H. (2018). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde spor yapma durumlarına göre atılganlık ve akran zorbalığı özelliklerinin incelenmesi, Bitlis ili örneği. *Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisi*, 1(1), 25-30.
- Kazarian, S. S. & Ammar, J. (2013). School bullying in the Arab world: A review. *The Arab Journal of Psychiatry*, 24(1), 37-45.
- Kızılkın, İ., O. (2017). *Ergenlerde akran zorbalığı, sosyal destek ve depresyon arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kim, Y. K., Kim, Y. J., Maleku, A. & Moon, S. S. (2019). Typologies of peer victimization, depression, and alcohol use among high school youth in the United States: measuring gender differences. *Social work in public health*, 34(4), 293-306.
- Kunnen, E. S. (2019). Identity development from a dynamic systems perspective. Kunnen, E. S., De Ruiter, N. M., Jeronimus, B. F., & Van der Gaag, M. A. (Ed.), *Psychosocial development in adolescence: Insights from the dynamic systems approach* içinde (146-159). New York: Routledge
- Kurnaz, A. & Kapçı, E. G. (2013). Saldırganlık ve mağduriyet ölçeklerinin ilköğretim ikinci kademe çocuklarına uyarlanması. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 106-115.
- Laboviti, B. (2015). Relations between the parenting styles and identity status of teenagers in Albanian context. *Journal of Educational and Social Research*, 5(1), 65-72. <https://doi.org/10.5901/jesr.2015.v5n1p65>
- Laghi, F., Baiocco, R., Lonigro, A. & Baumgartner, E. (2013). Exploring the relationship between identity status development and alcohol consumption among Italian adolescents. *The Journal of psychology*, 147(3), 277-292.
- Li, L., Chen, X. & Li, H. (2020). Bullying victimization, school belonging, academic engagement and achievement in adolescents in rural China: A serial mediation model. *Children and Youth Services Review*, 113, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104946>
- Luyckx, K., Gandhi, A., Bijttebier, P. & Claes, L. (2015). Non-suicidal self-injury in high school students: Associations with identity processes and statuses. *Journal of Adolescence*, 41, 76-85.
- Marcia, J. E. (1976). Identity six years after: A follow-up study. *Journal of youth and adolescence*, 5(2), 145-160.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. *Handbook of adolescent psychology*, 9(11), 159-187.
- Marcia, J. E. (1993). The ego identity status approach to ego identity. J. E. Marcia, A. S. Waterman, D. R. Matteson, S. L. Archer & J. L. Orlofsky (Ed.), *Ego identity içinde* (3-21). New York: Springer.
- Midgett, A., Dumas, D. M., Trull, R. & Johnson, J. (2017). Training students who occasionally bully to be peer advocates: Is a bystander intervention effective in reducing bullying behavior? *Journal of Child and Adolescent Counseling*, 3(1), 1 -13.
- Morsünbül, Ü., Crocetti, E., Çok, F. & Meeus, W. (2016). Identity statuses and psychosocial functioning in Turkish youth: A person-centered approach. *Journal of Adolescence*, 47, 145-155.
- Muuss, R. E. (1988). *Theories of adolescence*. New York: Random House.
- Namlı, G. (2020). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ve sosyal anksiyetenin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Nazir, S. (2018). *The Rise of bullying as a public health issue*. New Jersey: Seton Hall University.
- Norouzpour, M., Gharraee, B., Ashouri, A. & Habibi, M. (2015). a study on the Minnesota multiphasic personality inventory-adolescent scores based on Marcia identity statuses in adolescents. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 17(6), 292-299.
- Olweus, D. (1993). *Acoso escolar, "bullying", en las escuelas: hechos e intervenciones* (Report No. 2) Norveç: Centro de investigación para la Promoción de la Salud, Universidad de Bergen.
- Olweus, D. (1996). Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire. *APA PsycTests*. <https://doi.org/10.1037/t09634-000>
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational leadership*, 60 (6), 12-17.
- Oral, T. & Özgüngör, S. (2015). Ergenlerde kimlik statülerinin başarı amaç yönelimlerini yordama gücü. *Elementary Education Online*, 14(1), 1-12. <https://doi.org/10.17051/ie.2015.16713>
- Oskay, G. (1998). Genişletilmiş objektif ego kimlik statüsü ölçeğinin (extended objective measure of ego identity status) türkçeye uyarlaması-geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9), 17-24.
- Öztuna, A. (2018). *Dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı göstermenin ve akran zorbalığına maruz kalmanın psikolojik belirtilerle ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, A., Tezel, A. & Öztürk, F. Ö. (2019). bir ortaöğretim kurumunda akran zorbalığının değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 11(1), 82-88.
- Pala, S. (2007). *Madde bağımlısı olan ergenlerin kimlik statülerinin belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sandhu, B. S. & Sharma, S. (2015). Role of critical thinking in ego identity statuses among adolescents. *Indian Journal of Health & Wellbeing*, 6(11), 1076-1079.
- Sandhu, D., Singh, B., Tung, S. & Kundra, N. (2012). Adolescent identity formation, psychological well-being, and parental attitudes. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 27(1), 89-105.
- Sardana, T., Ganesh, M. & Sharma, D. (2019). Impact of birth order on identity formation of adolescents. *i-Manager's Journal on Educational Psychology*, 12(4), 33-41. <https://doi.org/10.26634/jpsy.12.4.15521>
- Sarı, K. (2019). *Akran zorbalığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi/Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarouphim, K. M. & Issa, N. (2020). Investigating identity statuses among Lebanese youth: relation with gender and academic achievement. *Youth & Society*, 52(1), 119-138.
- Tabachnick, B.G. & Fidell L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Baskı). Boston: Pearson.
- Topçu, A. E. & Dönmez, A. (2015). Bir grup süreci olarak akran zorbalığı: Katılımcı rollerinin cinsiyet ve sosyal statü açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 1-17.
- Ünlü, H. (2001). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal desteğin ve ego kimlik statülerinin sosyo ekonomik düzey ve cinsiyete göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Varan, A. (1990). *Liseli gençlerin kimlik statülerinin cinsiyet, yaş ve sosyal-çevre açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilkılıç, B., Çakır, M.A. & Dutar, Ş. (2018). Anne baba tutumlarının ergenlerin kimlik statüleri üzerindeki etkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 68-77
- Yörükoğlu, A. (2019). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar* (15. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.